

també en el de Vic, però *eskéla* és la de la capital, molt gran part del cat. or. i del balear, evidentment per analogia dels incomptables mots en *-ell, -ella* (a la qual a Mallorca degué ajudar encara més la *k* precedent).

Que el mot romànic és d'origen germànic sembla que no s'ha de posar en dubte, vist que en les llengües germàniques la seva vocal obeeix al sistema apofònic regular en un grup de mots amplemment representat en tots els idiomes de la família, on presenta un ampli i coherent repertori de significats acústics i anàlegs. Encara que no figuri en els textos gòtics ulfilans, de certs testimonis d'una sèrie de textos en baix llatí arcaic sembla deduir-se clarament que també va pertànyer al vocabulari gòtic (Kluge); no sembla que es puguin acceptar les idees de L. Wiener (ZRPPh. xxxv, 1911, 467-8) sobre un origen copte; veg. també Pok., IEW, 550.0-15.

Hi aporta encara valuosa corroboració la forma del nom de la campana i esquella en les llengües baltoslaves: paleoslau *klakoliū* 'campana', proto-bàltic **kal-kalas*, lit. *kañkalas* 'esquella', car tant els mots baltoslavs com els germànics vénen de l'arrel pan-indoeuropea *KAL/SKAL-* que significa 'fer soroll, cridar, apèllar' (gr. *καλέω*, italià *con-caliom* > ll. *concilium*, bàltic comú *KAL-* 'fer soroll, enraonar, xerrar', i d'altra banda lit. *skālyti* 'lladrar', pol. *skolić* 'grinyolar'). Si el pas d'un mot germànic d'aquest significat al romànic s'explica per la imitació per part dels pastors, traguers i capellans rurals d'un mot emprat per llurs senyors germànics, o per l'evangelització dels territoris pagans rústics per les missions irlandeses que tan gran paper feren en els temps merovingis i carolingis en molts territoris de Gàllia i Renània (Columba, Columba, etc.), i que es traslladaven sovint d'un d'aquests països a l'altre, és qüestió que hem de deixar per a futures investigacions més detingudes.

Per a la qüestió dels orígens, és important el vocalisme del mot romanitzat. Aquest és vacil·lant: en llengua d'oc es troba antigament tant *esquila* com *esquela*,² en italià predomina la *i*, en català només *e* (possiblement va passar al català quan els gots tenien el seu centre en la zona Barcelona-Narbona, i a l'italià i part de l'oc. els hauria arribat en un període posterior, quan la *i*, bo i essent breu, ja no s'obria en *e*); el cast. *esquila* a causa de la seva *-l-* (i no *ll*), i per altres raons, es veu que no pot ser germanisme directe, sinó importat de l'occità i reviscolat més tard sota la influència italiana. També en la *qu* (*ku*) de l'italià hem de veure un testimoni indirecte d'entrada relativament tardana: en un moment en què ja *sci* s'havia tornat *si*, no havent-hi mots en *ski* dins la llengua i existint en una part del territori lingüístic certa vacil·lació entre *ki* i *kui* (*quello/killu* 'aquell') a Toscana canviaren el *skilla* etimològic en *skuilla*.

A Aragó, almenys a la part N. i a l'Est, el mot es presenta com a manlleu directe del gòtic (n'és indicatiu la *l*), però amb entrada més tardana que en català, car allí és *eskila*: així vaig sentir-ho a Viu de Campo, a Senegüé i Sallent de Gállego: a Bielsa m'explicaven

que les usaven per fer esquellots: «a los novios les amonestaban con *eskillas*, talacas, trucos ---» i em parlaren també de «las *eskilas* de las trangas» (1965). En les Ordinacions de la Torre del Comte (Matarranya)⁵ «se señalan penas a los que *hacen esquillas* en tiempo de casamientos», *Bol. Hist. Geogr. B-Aragón* III, 165): per desgràcia és en el segon quadern, de l'any 1664, en què ja no s'usa la llengua local catalana sinó el castellà, i no podem assegurar que sigui la forma usada allí i no a Alcanyís. Tanmateix *esquilla* es diria a Fraga (AlcM) i *esquilleric* a Olot (DAg.).

DERIV.: *Esquellada*: a la Vall de Camprodon (Freixenet, 1935) és el nom d'una planta (potser per raons semblants al nom dels esclafidors?), la mateixa que a la Vall d'Aran he vist anomenada *artencamp* (veg. el meu *Vocab. Aran.*). *Esquellaire*. *Esquellam* (recordo haver-ho sentit a Cerdanya, i jo mateix ho he usat en algun escrit meu en el sentit de remor d'esquelles); a l'Escala (Emp.), Giner i March ho va anotar amb el sentit de '+costellam d'embarcació' (1937) però potser això és un homònim degut a un encreuament de *costellam* amb *esquena* (dors de la barca càpritada). *Esquellar* (AlcM); a l'Horta de Val. (Godella, 1962) ho vaig veure en uns escrits locals amb el sentit de 'molendre l'arròs'. *Esquellard*. *Esquellat*. *Esquellejar*; *esquellieg*. *Esqueller* [1595]. *Esquelleria* (AlcM); 'soroll que fan totes les esquelles d'un ramat', Vall Ferrera (Are, 1933); '+*esquellirami* id. (figura així en el Qüestionari de l'ALCat. imprès per a l'IEC, c. 1920, imagino que deuen usar-ho a Vic o Lluçanès, i devia venir de Mn. Griera).

Esquellerí, usat en el Lluçanès, del qual no és més que una variant de fonètica nòrdica-oriental *eskə-lərín* (amb el tractament que estudio en *LleuresC*, 303, 279, 284, i ací a FENC), grafiat generalment *esquellerinc* (res d'onomatopeia com diu AlcM): «la núvia anava al davant; muntava un matxo roig --- tot enflocat, des del morro a la retranga; la ribasta, que era de cuyro fi --- anava farcida de picarols, *esquellerings* y coscorres», Pons i Mass. (*Trascant p. l. S.*, 53); un duplicat sufixal és *esquelli*, amb la variant fonètica *esquellinc*, usada per l'empordanesa Víctor Català (com és lògic dialectològicament), mentre que el derivat *esquellincada* per *esquellinada* és mal format i potser no usat enlloc (igual *esquellerincada*). *Esquellina*. *Esquelleró* o localment *esquelliró*. *Esquellissó*; dubto que existeixi *esquelló*, car en la cita d'AlcM és grafia ultracorrecta per *Esqueions* (d'*esquei*, veg. ESQUEIXAR).

Esquellot 'esquella gran, borromba', valencià (Renat, «El Camí», 14-iv-34, també en un escr. Renaix. cit. DBal.); -ots 'esquellotada' [1691]; *esquellotada*; *esquellotaire*; *esquellotar*; *esquellotejar*; *esquelloter*.

¹ La *skéla*, *lez eskéles*, Tor, Areu; a Tavascan més especialment aplicada a la grossa per a egües, 1932-4.

² La llengua de Mistral usa una variant *esquerlo*: «ausirés pau-a-pau s'aurorà lou zounzou / pièi: es un clar dindin d'*esquerlo*», *Mireio* VIII, 58.4. On la *r* ha de ser afegida per contaminació d'un altre mot. ¿Potser *ferla* «fèrula, plante» (PDPF) convertit en